

Галина Саган
(Київ)

КОНТАКТИ У СФЕРІ КУЛЬТУРИ УКРАЇНЦІВ ЮГОСЛАВІЇ З ГРОМАДСЬКІСТЮ ІНШИХ КРАЇН УПРОДОВЖ 1980–1990-Х РОКІВ

У статті показано співпрацю у культурній сфері українців Югославії з громадськістю інших країн упродовж 1980–1990-х рр. Дослідження проведено на основі аналізу звітів українських культурно-мистецьких товариств, які розгорнули свою діяльність на землях південних слов'ян, які входили до складу Югославії.

Ключові слова: співпраця у культурній сфері, українці Югославії, громадські контакти.

Галина Саган. Контакты в сфере культуры украинцев Югославии с общественностью других стран на протяжении 1980–1990-х годов.

В статье показано сотрудничество в сфере культуры украинцев Югославии с общественностью других стран на протяжении 1980–1990-х гг. Исследование проведено на основе анализа отчетов украинских культурных обществ, которые развернули свою деятельность на землях южных славян, входивших в состав Югославии.

Ключевые слова: сотрудничество в культурной сфере, украинцы Югославии, общественные контакты.

Halyna Sahan. Cultural contacts of Yugoslavian Ukrainians with residents of other countries in the period 1980–1990.

The paper focused on Cultural Cooperation Ukrainian Yugoslavia with the public in other countries during 1980–1990's. The researching was conducted by analyzing reports of Ukrainian cultural societies which launched its activities on the lands of southern Slavs, who were part of Yugoslavia.

Key words: cooperation in the culture, Ukrainian Yugoslavia, community contacts.

Налагодження творчих зв'язків українців Югославії із зовнішнім світом розпочалося з утвердженням демократичних стандартів у Югославії та в Центрально-Східній Європі в середині 80-х років ХХ ст. До того часу такі контакти були незначними. Як правило, вони розвивалися з країнами Заходу, де проживали українці. Югославські українці також мали інтерес і до своїх співвітчизників в Україні та інших країнах ЦСЄ, але через закритість країн соціалістичного табору, така співпраця до початку демократичних змін у цьому регіоні Європи видавалася малоімовірною. У 90-ті рр. ХХ ст. з'являється низка перешкод, викликаних військовими конфліктами на югославських теренах. Та, попри усі перепони зв'язки розвивалися, і, як показало дослідження, їх обсяги перевищують реалії сьогодення. Сучасні тенденції глобалізації, які поглинають наші країни, вимагають від світової громадськості уваги до розвитку контактів у культурній сфері. Це вагомий чинник збереження традиції, взаємозбагачення і передачі своїх духовних цінностей прийдешнім поколінням.

Порушені питання не ставали предметом дослідження науковців. Матеріали для вивчення проблеми можна почерпнути з періодики, що видавали українці в Югославії. Зокрема “Українське слово” (Нові Сад), “Голос Союзу” (Нові Сад), “Нова думка” (Вуковар) та ін., друкують звіти про мистецьку діяльність югославських українців. Аналіз цих матеріалів дозволяє зробити низку висновків про розвиток співпраці українців Югославії з міжнародною громадськістю.

Свої перші контакти українці Югославії почали розвивати з Україною. Так, Культурно-мистецьке товариство (КМТ) імені Івана Сенюка з Кули (Сербія) у 1986 р. відвідав відомий український ансамбль “Волинянка” з Луцька, який перебував у Нові Саді на фестивалі подунайських країн “Дунаю, голубий”.

У Кулі гостей з України зустрічали з великою радістю та захопленням. Помітний інтерес викликав концерт, який дав ансамбль, – зал на 1200 глядачів був переповнений. Для багатьох югославських українців це був перший концерт професійних артистів з України. Захід надав

поштовх розвитку і плеканню національних традицій у представників діаспори, а також сприяв зародженню ідеї колективного візиту до України.

Проте для здійснення цього задуму існували перепони, породжені т. зв. "залізною завісою, яка на той час ще не до кінця була зірвана. У результаті таких стримуючих факторів югославські українці на деякий час вимушені були відкласти наміри про поїздку на землю свого походження. Через два роки (1988) до Кули знову приїхала "Волинянка", і тоді директор ансамблю Юрій Войнаровський пообіцяв вислати запрошення на гастролі до Луцька. Від бажаючих приїхати в Україну вимагалось підготувати якісну концертну програму. 1989 р. така нагода випала. До Югославії було надіслано запрошення на перший фестиваль "Червона рута", який проходив у Чернівцях. Під час фестивалю провели низку переговорів про запровадження співробітництва з культурними та громадськими організаціями України, перш за все з Товариством "Україна" [8, с. 53].

На підставі цих домовленостей та на пропозицію КМТ ім. Івана Сенюка, на початку 1990 р. делегація культурно-просвітньої спілки Воеводини у складі Мирона Канюха (секретаря Спілки) та Євгена Кулеби (голови КМТ з Кули) підписала у Києві Угоду про співробітництво з Товариством "Україна", у якій 5 з 13 пунктів стосувалося КМТ ім. Івана Сенюка.

Виконуючи зобов'язання з Угоди, Товариство "Україна" послало до Кули львівського музиканта Станіслава Чуєнка для допомоги у фаховому вдосконаленні кульських аматорів. Одночасно львівський клуб творчої молоді імені Володимира Івасюка відрядив до Кули вокально-інструментальний ансамбль "Львівські музики".

Спільними зусиллями С. Чуєнка та членів львівського ансамблю вдалося покращити підготовку кульських музикантів та співаків, які разом з львів'янами взяли участь у традиційному розважальному вечорі – "Український бал", що був організований у Кулі. Разом з ансамблем "Львівські музики" гастролювала молода солістка, лауреат фестивалю "Червона рута", солістка дівочого ансамблю "Мальви" Інеса Братушик. За посередництва та сприяння КМТ імені Івана Сенюка "Львівські музики" з Інесою Братушик у телестудії Нові Саду записали півгодинну музичну передачу. Водночас, Євген Кулеба і Максим Міщенко підписали Угоду про співробітництво КМТ імені Івана Сенюка та КТМ імені Володимира Івасюка [8, с. 54].

Відповідно до Угоди з Товариством "Україна", 1990 р. був здійснений обмін концертами між КМТ імені Івана Сенюка та ансамблем "Галичина" зі Львова. Тоді КМТ ім. Івана Сенюка вперше відвідало Україну, виступаючи з концертами у Львові, Новому Роздолі, Луцьку. При нагоді з ансамблем "Галичина" домовилися про надання фахової допомоги з удосконалення роботи в танцювальних та музичних гуртках Югославії. У межах цієї домовленості хореограф Олексій Бобків і музикант Петро Рачинський з ансамблю "Галичина" для кульських аматорів здійснили постановку танців "Подільський козачок", "Гуцулка" і "Гопак". Одночасно двом танцюристам з Кули (Михайлу Летвенчуку та Івану Ключковському) за кошт України було влаштовано стажування у танцювальному колективі "Галичина".

Міська влада Луцька 1991 р. організувала I Міжнародний фестиваль української пісні і танцю "Берегиня – 91". Це була чудова нагода виконати давню обіцянку керівництва ансамблю "Волинянка" – запросити до себе діаспорян. Відтак, творчий колектив КМТ імені Івана Сенюка отримав запрошення взяти участь у фестивалі. Кілька своїх номерів кульські аматори виконали у фінальному концерті фестивалю. Після такої реклами кульський колектив отримав запрошення на гастролі в Червоноград та Колодяжне, а також відвідав історичні місця Берестечка.

Успішний виступ кульських артистів сприяв тому, що товариству імені Івана Сенюка запропонували підписати угоду про всебічне творче співробітництво зі ще однією українською інституцією – з Палацом культури міста Луцька. На увагу заслуговують пункти угоди, якими передбачалося навчання студентів з Кули у луцьких вищих навчальних закладах за спеціальностями українська мова і література, музика й хореографія. Та ця домовленість не була реалізована, оскільки не знайшли бажаючих серед кульської молоді. Поряд з цим плідною була угода з керівником Івано-Франківського театру фольклору, народних свят і видовищ Володимиром Нестеренком про обмін виступами та виготовлення гуцульських костюмів для кульських артистів. Умови угоди були повністю реалізовані.

Під час літніх канікул 1991 р. КМТ спільно з Товариством української мови, літератури і культури Воеводини організували першу поїздку дітей до літньої школи україністики, яка працювала в Карпатах у дитячому таборі "Едельвейс", що поблизу Яремчі. Цю школу україністики

для українських дітей з Воєводини профінансувало підприємство ТООС “Барва” з Івано-Франківська. Цього ж року, на запрошення голови філії Союзу українців Румунії у Банаті Юрія Семєнюка, артисти з Кули гастролювали у місті Лугож та навколишніх українських селах. Декілька місяців по тому вже українці Кули приймали український ансамбль з Лугожа.

Союз русинів і українців Сербії та Чорногорії неодноразово ініціював наукові дискусії з метою вивчення та збереження традицій регіональних культур у контактах з українцям зарубіжжя. Так, у березні 1991 р. в Ужгороді було організовано науковий семінар “Українці-Русини в Карпатах і діаспорі”. На форумі виступили з доповідями Олекса Мишанич, Микола Мушинка, Олена Дуц-Файфер, Іштван Удвари, Любомир Медєши і Павло Магчи – українці Югославії [7, с. 25].

Згодом члени Союзу взяли участь у науковій конференції з нагоди 120-річчя етнографа Володимира Гнатюка (28 червня – 1 липня 1991 р., Тернопіль). Союз презентували Д. Лятак, М. Цап і С. Сакач. Наприкінці літа (26 серпня – 1 вересня) 1991 р. в Ужгороді відбувся черговий науковий форум “Українські Карпати: етнос, історія, культура”, в якому брали участь члени Союзу русинів і українців Сербії та Чорногорії.

У рамках культурної співпраці з Україною Союз розвивав і багато інших напрямів взаємин. Зокрема, з ініціативи Союзу 1991 р. студіювати хореографію до Львова відправилася Анастасія Бєсермія з Вєрбаса та до Рівного Стефан Семєнів зі Сремської Митровиці. Також Союз спрямовував свою діяльність на встановлення зв’язків з подібними українськими організаціями в інших європейських країнах. Такі зусилля не раз проявлялися у матеріальній підтримці українських колективів, які фінансово були забезпечені гірше, ніж Союз. Так, Союзом було оплачено участь творчого колективу “Жатва” з Коцура у польському фестивалі “Лемківська ватра” у Гдині.

У червні 1991 р. Союз опікувався гостюванням в Югославії п’ятдесятьох учасників дитячого хору радіо і телебачення України з Києва. Заслугою керівництва Союзу було те, що у грудні 1991 р. Союз письменників України прийняв до своїх рядів М. Ковача і Ю. Тамаша [7, с. 25]. 1991 р. товариство приступило до ще одного важливого напрямку своєї діяльності – допомоги дітям Чорнобиля. У рамках цієї програми мешканці Нові Саду, Пнрявора, Бачинців, Вєрбаса, Кули, Коцура і Руського Керестура приймали на оздоровлення дітей із забруднених радіацією населених пунктів України [7, с. 25].

Військові події, які розпочалися в Югославії наприкінці 1991 р. надзвичайно ускладнювали культурну співпрацю діаспори з Україною, українцями в інших країнах. Розуміючи складність ситуації, Україна намагалася полегшити становище українців в Югославії. Окрім участі у миротворчих процесах, до яких долучилися українські політики, громадські організації теж організовували низку заходів з підтримки української громади. Зокрема товариство “Україна” 1992 р. замість запланованих трьох студентів, прийняло на післядипломне стажування чотирнадцять. У липні наступного року організувало десятьом членам Союзу круїз Дніпром (Київ-Одеса), а бібліотека діаспори в Києві подарувала Союзу тридцять книг.

Попри нестабільну ситуацію в Сербії українські товариства не згортали свою культурно-просвітницьку діяльність. На їхні запрошення відгукувалися політики та громадські діячі з України. Зокрема, 1992 р. КМТ з Кули організувало виступ театру з Івано-Франківська. З цієї нагоди перед глядачами виступили відомі особи громадського й культурного життя Івано-Франківщини – депутат обласної Ради Марта Когутяк та історик Петро Арсенич. Вони презентували основні напрями розбудови молодій українській держави та роботу з налагодження співпраці між усіма українцями в світі.

Також 1992 р. інше товариство з Кули – КМТ імені Івана Сенюка – організувало в місті літературно-музичний вечір, присвячений річниці народження Лєси Українки. Ініціативу українців з Кули і Вєрбаса підтримали поетеса та депутат Верховної Ради України Марія Куземко з Тернополя, Генеральний секретар Товариства “Україна” Валерій Собко, депутат Львівської обласної Ради та редактор газети “Молода Галичина” Михайло Батіг, тріо бандуристів радіо і телебачення з Києва [8, с. 55-56].

Міжнародну відкритість Союзу русинів і українців Югославії демонстрували його контакти зі СКУ (Світовий конгрес українців). У листопаді 1993 р. делегація Союзу брала участь у засіданні конгресу, який проходив у Торонто. Тоді ж Союз подав заявку і 28 серпня 1995 р. його прийняли до СКУ, членами якого на той час вже були 130 українських організацій зі всього світу [7, с. 26]. Наступного року (у червні 1996) представники СРУЮ взяли участь у засіданні

Секретаріату СКУ у Торонто. Вони презентували свої дослідницькі здобутки. Ю. Тамаш доповідав про початки християнської та національної ідентичності русинів та українців Югославії, М. Ляхович – про українців та русинів колишньої Югославії [9, с. 2].

Активісти Союзу відслідковували зв'язки Союзної Республіки Югославії з Україною та при нагоді зустрічалися з представниками українських делегацій або відправляли свого представника з делегацією СРЮ до України. Це розширювало міжнародні можливості Союзу і дозволяло встановити контакти з громадськістю України.

Одна із перших таких можливостей з'явилася під час візиту до Югославії голови Верховної Ради України О. Мороза у березні 1996 р. Представники СРЮЮ познайомили О. Мороза з тенденціями суспільного життя українців у СРЮ, обговорили можливі шляхи подальшої співпраці. Зустріч з політиком відкрила дорогу до більш практичних кроків. Так, 1996 р. хореографи – Г. Горбачук з Чернігова і Ю. Яковенко з Рівного – упродовж двох тижнів перебували у Сербії. У Шиді при товаристві "Дюра Кіш" вони поставили кілька танців, провели мистецькі консультації з українцями Біхіча і колективом ансамблю "Коломийка" у Сремській Митровиці [1, с. 15].

Громадськість СРЮ вітала міжнародну діяльність українських товариств, оскільки це демонструвало відкритість та інтерес до світової співпраці країни в цілому. Коли делегації чи творчі колективи української діаспори відправлялися за кордон, представники югославської спільноти чи уряду теж долучалися до цих процесів. Залежно від змісту заходів, що проходили у зарубіжжі, організатори ініціювали ту чи іншу форму участі. Інколи з боку Югославії були свої пропозиції, що теж віталася українською спільнотою.

Так, у вересні 1998 р. делегація Секції юристів СРЮЮ у складі Федора Колесара і Сімеона Сакача взяли участь у четвертому Світовому конгресі українців, який проходив у Львові. Висловлюючи повагу до такого заходу, Адвокатська контора Югославії передала вітальне слово за підписом керівника Слободана Белянського, яке на пленарному засіданні зачитав Ф. Колесар. Українська делегація з СРЮ взяла участь у засіданні керівних органів конгресу. С. Сакача обрали представником від Югославії до Керівної ради СКУ [10, с. 27].

Наприкінці 90-х рр. ХХ ст. до міжнародної співпраці долучилося Товариство українців і русинів Загреба. Так, 20 березня 1998 р. активісти товариства разом з ансамблем "Кобзар" побували на Шевченківському святі в м. Сегедин (Угорщина), яке організувало сегединське Товариство української культури в Угорщині. Це було перше Шевченківське свято в Сегедині. На нього прибуло понад 100 учасників. Готували його студенти та викладачі кафедри слов'янських мов відділу української мови і літератури Сегединського університету. У програмі заходу прозвучали доповіді про життя і творчість Т. Шевченка, декламували вірші поета, відбувся концерт-огляд українських народних колективів. На святі також був присутній секретар Посольства України в Угорщині професор С. Панько, культурні і громадські діячі з Будапешта і Сегедина, професори і студенти Сегединського університету [10, с. 27].

Наприкінці 90-х рр. громадські організації українців Хорватії долучаються до міжнародних заходів, організованих урядом Хорватії та дипломатичною місією України в Хорватії. Під патронатом дружини президента Хорватії пані Анкіци Туджман, за підтримки Міністерства культури Республіки Хорватії і Посольства України у Республіці Хорватія, 29 квітня 1998 р. в Хорватському народному театрі, що у Загребі, було організовано гуманітарний концерт артистів театру Одеської опери і балету. У програмі концерту були твори М. Лисенка, П. Чайковського, К. Дашкевича, твори світової класики опери та балету. Диригував концертом Василь Василенко, співали солісти опери Неля Макуйленко (мецо сопрано), Анатолій Капустін (тенор), Анатолій Бойко (бас). Танцювали солісти балету Оксана Демченко та Володимир Борисов [2, с. 30].

Наступного дня, 30 квітня, в Європейському домі у Загребі гості з Одеси організували вечір українських народних пісень. Велика зацікавленість хорватської публіки та висловлені враження після концерту черговий раз підтвердили, що подібні заходи мають стати традиційними і регулярними [3, с. 35].

Важливий аспект діяльності діаспорних товариств – підготовка своїх наступників. Робота з молоддю та дітьми є чи не найважливішою справою кожного товариства, оскільки ця категорія громади зможе продовжити те, що розпочали їх засновники. Керівництво українських організацій дбає про спадкоємців, готує їх до майбутньої самостійної діяльності як в межах країни, так і за кордоном. Зокрема, у серпні 1998 р. в м. Бокотолорантгозо в Угорщині проходив Міжнародний мовний семінар.

Товариство українців і русинів Загреба заявило серед учасників одинадцять хлопців, найактивніших серед численної молоді, які відвідували різні секції організації. Семинар організувало Товариство української культури Угорщини, з яким загребське товариство мало плідну співпрацю. Своє перебування у Північній Угорщині (поблизу українського кордону) частина студентів з Хорватії використала й для відвідин Ужгорода і Закарпатської області. Інша група академічної молоді відправилася до Словаччини, де у Татрах відбулося Таборування (літня школа) української молоді Словаччини [4, с. 71].

У серпні 1998 р. Київ став центром гуртування зарубіжної та вітчизняної української молоді. Тоді тривав IV Конгрес молодіжних організацій. Організаційний комітет Конгресу запросив до роботи представників молодого покоління Товариства українців і русинів Загреба. До Києва делегували двох студентів – Даріо Шагадина і Ореста Гралука. Вони розповідали про діяльність української молоді в Хорватії та переймали досвід аналогічних українських організацій у зарубіжжі, що створювало цілісну картину суспільного життя українців у світі.

Мистецькі колективи українців у Хорватії налагоджували зв'язки не тільки з українськими зарубіжними культурними центрами. Вони були активними учасниками міжнародних заходів, що організовувалися в різних країнах Європи іншими народами. Так, Кирило-Мефодіївський хор у жовтні 1998 р. брав участь у восьмому Міжнародному фестивалі духовної пісні візантійського обряду в Кошице (Словаччина). Фестиваль тривав два дні. За цей час виступили чотирнадцять хорів з Португалії, Словаччини, України, Росії, Польщі та Хорватії [4, с. 69-71]. Тут були представлені колективи, які працювали при православних громадах зарубіжних країн.

Міжнародні контакти українських організацій у 90-ті рр. на постюгославському просторі засвідчили почергову участь тієї чи іншої організації в співпраці із зарубіжжям. Практично жодне товариство не мало регулярних і стабільних зв'язків з міжнародною громадськістю. Зокрема, 1999 р. був плідним для Союзу русинів і українців Сербії та Чорногорії. Тоді на фоні інших організацій їхня міжнародна діяльність виглядала успішною. Союз налагодив тісні контакти зі своїми колегами у Словаччині, Польщі, Хорватії та інших країнах Європи й Америки.

Закономірно, що найбільша частка співпраці припадала на взаємини з Україною, а саме з Товариством “Україна”, з яким вони щороку підписували План про співпрацю. Також Союз мав домовленості з Міністерством освіти і науки України щодо безкоштовного навчання студентів в Україні. Низку планових заходів було проведено завдяки сприянню Посольства України в СРЮ.

СРУСЧ налагодив ділові зв'язки з Державним комітетом України у справах національностей і міграції. Зокрема, було організовано пересилку періодики з України. Комітет пересилав Союзу газети “Урядовий кур'єр”, “Демократична Україна” і “Молодь України”. Ще одну газету – “Український форум” – Союз отримував від Товариства “Україна”. Окрім цього, двічі на рік Союз відправляв свою делегацію для участі у святкуванні Дня незалежності України та Дня Збройних Сил України.

На запрошення Союзу на початку 1999 р. у Нові Саді перебувала делегація представників місцевої влади з м. Львова. З цієї нагоди було підписано Протокол про співпрацю з Союзом на два роки. У рамках запланованої співпраці Львів відвідали Ф. Колесар і Р. Мизь. Також результатом досягнутих домовленостей було виділення допомоги українцям Нові Саду. Так, керівництво міста та області погодилося прийняти близько 60 жінок та дітей з СРЮ на проживання у Львівській області упродовж 3-х місяців. Оскільки на той час продовжувалися військові дії в Югославії, то надана допомога була актуальною. Організацією приїзду та перебування, яке, до речі, збільшилося до шести місяців, займався член Верховної ради Союзу адвокатів Ф. Колесар.

Така гуманітарна акція активізувала зв'язки Львівської влади з Югославією і започаткувала інші форми контактів. Так, у грудні 1999 р. делегація Львівської обласної державної адміністрації під час візиту в Автономному краї Воеводина обговорила перспективи політичної, господарської та культурної співпраці. Делегацію з України очолював Тарас Федак – заступник голови Львівської обласної державної адміністрації, а в її складі були Марія Суха – директор Управління із зовнішньоекономічних зв'язків Львівської державної адміністрації; Роман Лубківський – начальник Управління культури Львівської державної адміністрації; група керівників великих промислових гігантів Львівської області (Нафтагазбуд, Львівліс, кондитерської фабрики “Світоч”, нафтопереробного комплексу “Галичина”, виробників водо та газопроводів, енергетичних підприємств, підприємств по відбудові мостів).

Делегацію з України прийняв Бошко Перошевич – голова Виконавчої ради Воеводини. Під час розмови Б. Перошевич представив своє бачення майбутньої співпраці. Також зазначив, що у Воеводині проживають представники 26 національностей, які мають можливість і право в усіх сферах життя зберігати і розвивати свою національну самобутність. Як саме львівська громадськість могла допомогти у цьому українцям, і стало однією із тем зустрічі львівської делегації у Воеводині.

Під час переговорів сторони запропонували налагодити співпрацю Матиці Сербської з Науковим Товариством імені Тараса Шевченка, музею Воеводини з Львівським історичним музеєм, університетами у Нові Саді та Львові. Крім того, обговорювалася можливість співпраці між спілками письменників, видавництвами, театрами, культурно-мистецькими товариствами. Окремо вирішувалося питання про організацію Днів культури Львівської області у Воеводині та днів культури Воеводини у Львові [4, с. 70-71]. Загалом усе це вилилося у підписання "Листа про налагодження дружніх відносин та взаємні інтереси і співпрацю у галузі науки і культури", який від імені воєводинського правління підписав Горан Латиневич, а з боку Львова Роман Лубківський [4, с. 69-71].

Під час перебування делегації Львівської обласної державної адміністрації в Автономному краї Воеводина за видатні заслуги у розвитку українсько-сербських культурних зв'язків магистрові Луці Хайдуковичу від імені Спілки письменників України було вручено міжнародну премію імені Івана Франка за книгу перекладів творів українських поетів (Тараса Шевченка, Івана Франка і Євгена Маланюка). Премію вручив Р. Лубківський у будинку Матиці Сербської у присутності представника крайового секретаря з питань культури Горана Латиневича, представників Посольства України, громадських товариств. Книга Луці Хайдуковича вийшла двома мовами – сербською та українською. Профінансувала видання фабрика з випуску підручників у Сербії. Випуском книги займалися Сербсько-українське товариство з Нові Саду та Товариство української мови, літератури і культури Воеводини. Спеціально для цього видання академічний художник з Челарева Віктор Зубко написав портрети письменників та ілюстрації до їх поезій [5, с. 71-74].

Незважаючи на складні внутрішньополітичні процеси в Югославії наприкінці 90-х рр. ХХ ст., Союз намагався долучитися до співпраці та обміну культурними надбаннями з українцями в інших країнах. Так, у січні 1999 р. його активісти побували у Свиднику (Словаччина) на Святі культури, яке організував Словацький Русинсько-Український Союз. Влітку 1999 р. в польському місті Горлице відбувся 17 міжнародний фестиваль лемківської культури "Лемкова ватра". Делегація з Нові Саду взяла участь у святі.

Зокрема, до Польщі відправився інструментальний ансамбль культурно-просвітницького русинського товариства. Очолив делегацію секретар Союзу С. Сакач. Виступи колективу мали великий успіх на фестивалі. На запрошення Союзу Русинів та Українців Хорватії, 11-12 вересня 1999 р. делегація Союзу (Ф. Колесар, Р. Мизь, В. Паплацко, С. Сакач) побувала у Вуковарі та Міклошевцях, де відзначалося 150-річчя переселення русинів до Міклошевичів. На офіційному засіданні, яке відкривало свято, з доповіддю виступив Р. Мизь [6, с. 42].

Загалом упродовж 80–90-х рр. ХХ ст. українці Югославії свою міжнародну діяльність спрямовували перш за все на спілкування з культурно-мистецькими та громадськими організаціями в Україні, що було викликано природною тягою до землі свого походження та співвітчизників, з якими за радянських часів спілкуватися було вкрай складно. Рідше розвивалися контакти з представниками інституцій українських діаспор в інших країнах зарубіжжя. Успішно почавши налагоджувати контакти з середини 80-х рр., вже на початку 90-х рр. ХХ ст. українці Югославії змушені були прилаштовуватися до нових суспільно-політичних реалій, викликаних розпадом СФРЮ, СРСР і змінами в усій Центрально-Східній Європі.

З одного боку, утвердження демократичних норм, як наслідок цих геополітичних змін, сприяло міжнародному спілкуванню, з іншого – низка криз, які супроводжували ці зміни, ускладнювали процес встановлення зв'язків українців Югославії з міжнародною спільнотою. Співпраця насамперед поширювалася на географічно найближчі країни Центрально-Східної Європи Польщу, Словачину та Угорщину. У контактах з Україною спостерігалася певна закономірність – представники української культури намагалися поєднати спілкування в культурній сфері з матеріальною підтримкою, яку могли надати українцям Югославії в період військових конфліктів, які тривали там у 90-ті рр. ХХ ст.

Українські організації Югославії не мали стабільних та регулярних міжнародних зв'язків із зарубіжжям. Однак щоразу хоча б одне товариство презентувало українців Югославії на тому чи іншому міжнародному заході. Подібні форуми консолідували українців, як і представників інших народів, які проживали поза межами країни свого походження.

Джерела та література:

1. Бурда С. Гастролі Культурно-просвітнього товариства русинів і українців із Загреба на Шевченківському святі у Сегедину в Угорщині / С. Бурда // Нова думка: Часопис Союзу русинів і українців Республіки Хорватія. – Вуковар, 1998. – Рік XVIII. – № 104. – С. 15.
2. Бурда С. З роботи Культурно-просвітнього товариства русинів і українців Загреба у другому півріччі 1998 року / С. Бурда // Нова думка: Часопис Союзу русинів і українців Республіки Хорватія. – Вуковар, 1998. – Рік XVIII. – № 106. – С. 30.
3. Виступ Кирило-Мефодіївського хору // Нова думка: Часопис Союзу русинів і українців Республіки Хорватія. – Вуковар, 1998. – Рік XVIII. – № 106. – С. 35.
4. Дацишин В. Делегація Львова у Новому Саді / В. Дацишин // Українське слово. – Новий Сад, 2000. – № 7. – С. 70–71.
5. Дацишин В. Премія за заслуги / В. Дацишин // Українське слово. – Новий Сад, 2000. – № 7. – С. 71–74.
6. Звіт о роботи союзу у 1999 року // Глас Союзу. – Новий Сад, 2006. – № 9. – С. 42.
7. Значнейши події през 15 роки // Глас Союзу: Союз русинів і українців Сербії і Чорногорії. – Новий Сад, 2006. – № 9. – С. 25.
8. Кулеба Є. 30 років культурно життя українців у Кулі (II) // Українське слово. – Новий Сад, 2000. – № 7. – С. 53–56.
9. Сакач С. Діяносц Союзу у 1996 року / Симеон Сакач // Глас Союзу. – Новий Сад: Союз русинів і українців Сербії і Чорногорії, 2004. – № 6-7. – С. 2.
10. Чудовий виступ гостей з Одеси // Нова думка: Часопис Союзу русинів і українців Республіки Хорватія. – Вуковар, 1998. – Рік XVIII. – № 104. – С. 27.